

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343:1

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.52>**Манько Д. Г.,**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародного гуманітарного університету**Матвєєв О. В.,**доктор філософії, підполковник,
начальник прикордонного оперативно-розшукового відділу «Одеса-1»
головного оперативно-розшукового відділу 26 прикордонного загону

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті здійснено ґрунтовне дослідження морально-етичних засад сучасної юридичної діяльності в рамках кримінального провадження. Актуальність теми зумовлена не лише зростанням суспільного запиту на справедливість, відкритість і добросесність кримінального правосуддя, а й стрімким розвитком цифрових технологій, глобалізаційних впливів і трансформацією ціннісних орієнтирів у професійній юридичній спільноті. У таких умовах моральність, етичність і професійна етика набувають першорядного значення як засади, що забезпечують не лише формальну законність, а й легітимність правозастосовної діяльності.

У статті визначено, що моральність є внутрішньою здатністю особи діяти згідно з принципами добра, справедливості й поваги до іншого, тоді як етичність постає як конкретизована форма моральності, котра виявляється у поведінці відповідно до професійних і соціальних очікувань. Професійна етика в кримінальному процесі розглядається як система ціннісно-нормативних орієнтирів, які визначають межі допустимої поведінки юриста і спрямовані на забезпечення неупередженості, добросесності та поваги до гідності кожного учасника провадження.

Окрему увагу приділено взаємозв'язку між правовими та моральними нормами: доведено, що ці системи не протистоять одна одній, а взаємодіють, формуючи цілісне нормативно-ціннісне поле правозастосування. Наведені приклади демонструють, що дотримання лише «букви закону» без урахування морально-го змісту може призводити до несправедливих рішень або зловживання процесуальними правами.

У роботі виокремлено ключові морально-етичні принципи, що повинні становити підґрунтя кримінального процесу: принцип справедливості як фундамент правової оцінки дій; принцип добросесності передбачає відповідальне та щире ставлення до процесуальних функцій; принцип поваги до гідності особи як умову моральної легітимності слідчих і судових дій; а також принципи неупередженості та незалежності як гарантії об'єктивності рішень і дій у рамках кримінального провадження.

Розкрито низку етичних викликів, характерних для сучасного етапу розвитку кримінального процесу. Зокрема, йдеться про конфлікт інтересів, інформаційний і суспільний тиск, політичну ангажованість, а також про небезпеки, пов'язані з використанням новітніх цифрових технологій у сфері доказування, спостереження, аналітики. Обґрунтовано, що в таких умовах етична оцінка поведінки правників повинна мати не меншу вагу, ніж правова. Порушено також проблему «етичного формалізму» – ситуації, коли морально сумнівні дії залишаються в межах формальної законності.

Зроблено висновок, що ефективне функціонування системи кримінального правосуддя неможливе без морального стрижня професійної діяльності її учасників. Саме тому морально-етичні засади мають бути не факультативною опцією, а центральним елементом професійної ідентичності юриста та цілісного функціонування кримінального процесу.

Ключові слова: моральність, етичність, професійна етика, кримінальний процес, принцип справедливості, правнича діяльність, гідність особи, етичні стандарти, неупередженість, конфлікт інтересів, юридична етика, добросесність, права людини, кримінальне правосуддя, етичні дилеми.

Manko D. G., Matvieiev O. V. Moral and ethical principles of modern legal activity: criminal procedural aspect.

Abstract. The article presents a thorough study of the moral and ethical foundations of contemporary legal practice within the framework of criminal proceedings. The relevance of the topic is driven not only by the growing public demand for justice, transparency, and integrity in criminal justice, but also by the rapid development of digital technologies, globalization, and the transformation of value orientations within the professional legal community. Under these conditions, morality, ethical conduct, and professional ethics acquire paramount importance as principles that ensure not only formal legality but also the legitimacy of law enforcement activity.

The article defines morality as an internal ability of an individual to act in accordance with the principles of goodness, justice, and respect for others, while ethical conduct is seen as a concretized form of morality, manifested in behavior aligned with professional and social expectations. Professional ethics in criminal proceedings is revealed as a system of value-normative guidelines that establish the boundaries of permissible conduct for legal professionals and aim to guarantee impartiality, integrity, and respect for the dignity of every participant in the process.

Special attention is given to the relationship between legal and moral norms. It is argued that these systems are not in conflict but interact to form an integrated normative-value space of legal enforcement. Examples are provided to illustrate that strict adherence to the “letter of the law” without considering its moral dimension can lead to unjust decisions or abuses of procedural rights.

The study identifies key moral and ethical principles that should underlie criminal proceedings: the principle of justice as the foundation for legal evaluation of actions; the principle of good faith, which calls for responsible and sincere engagement in procedural functions; the principle of respect for human dignity as a condition for the moral legitimacy of investigative and judicial actions; and the principles of impartiality and independence as guarantees of objective decision-making in criminal procedures.

A range of ethical challenges characteristic of the modern stage of criminal justice development is analyzed, including conflicts of interest, informational and public pressure, political bias, and the risks associated with the use of advanced digital technologies in evidence collection, surveillance, and analytics. The article argues that ethical evaluation of legal professionals' conduct in such contexts is just as important as legal assessment. The issue of “ethical formalism” is also raised—where morally questionable actions remain formally legal.

The article concludes that the effective functioning of the criminal justice system is impossible without the moral foundation of professional legal activity. Therefore, moral and ethical principles should not be seen as optional, but rather as a central element of legal professional identity and the integrity of criminal procedure.

Key words: *morality, ethical conduct, professional ethics, criminal procedure, principle of justice, legal practice, human dignity, ethical standards, impartiality, conflict of interest, legal ethics, integrity, human rights, criminal justice, ethical dilemmas.*

Актуальність. Юридична діяльність завжди перебувала на перехресті права, моралі та суспільних очікувань. У сучасному світі, що зазнає трансформацій під впливом глобалізації, цифровізації та переосмислення ціннісних орієнтирів, юридична діяльність дедалі частіше постає не лише як технічна чи нормативна практика, а як простір морального вибору, етичної відповідальності та суспільного служіння. Морально-етичні засади відіграють ключову роль у формуванні правової культури, легітимації правових рішень і підтриманні довіри до правничих інституцій.

Особливої актуальності набуває дослідження морально-етичного підґрунтя юридичної професії в умовах зростання складності правових відносин, етичних дилем у сфері публічного управління, правосуддя та адвокатури. Водночас цифрові інструменти,

новітні технології та глобальні комунікаційні середовища створюють нові виклики для збереження етичного балансу в професійній юридичній діяльності.

У такому контексті специфіка кримінального провадження, яке стосується найчутливіших сфер прав людини, таких як свобода, гідність і право на справедливий суд, вимагає особливої уваги до морально-етичних засад, що повинні лежати в основі дій усіх учасників процесу, і потребує особливо прискіпливого аналізу.

Оскільки сучасний кримінальний процес супроводжується складними доказовими процедурами, інформаційним впливом, тиском суспільства й медіа, а інколи й політичною заангажованістю, зростає ризик відступу від етичних стандартів. Водночас учасники досудового розслідування зі сторони обви-

нувачення – слідчі, прокурори, судді, адвокати – залишаються не лише виконавцями норм права, а й носіями етичних обов'язків щодо справедливого, неупередженого та гуманного здійснення правосуддя.

Актуальність теми зумовлена необхідністю системного переосмислення морально-етичних засад кримінального процесу в контексті новітніх викликів: зростання недовіри до правосуддя, появи нових технологічних інструментів розслідування, етичних дилем, пов'язаних з угодами про визнання винуватості, загальними тенденціями до процедурної економії тощо.

Метою статті є визначення морально-етичних засад, що забезпечують легальність і гуманність кримінального процесу, а також аналіз етичних викликів, які постають перед професійними суб'єктами кримінального провадження.

Для досягнення мети передбачено розв'язання таких завдань: проаналізувати поняття і сутність моральності й професійної етики у кримінальному процесі; дослідити специфіку моральних обов'язків різних учасників кримінального провадження; виявити типові етичні дилеми та механізми їх подолання; оцінити ефективність наявних стандартів професійної етики в кримінально-процесуальній сфері.

Методологічну основу статті становить комплекс принципів, підходів і методів, застосування яких забезпечило поєднання філософсько-етичних, правових, соціокультурних і психологічних компонентів, необхідних для розкриття морально-етичних засад кримінально-процесуального аспекту юридичної діяльності в сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Моральність у найзагальнішому значенні є внутрішньою здатністю особи оцінювати свої вчинки та вчинки інших з позиції добра і зла, справедливості та відповідальності. Вона є індивідуальним виявом загальнолюдських моральних принципів, таких як гуманність, гідність, милосердя, правдивість, повага до іншого. У кримінальному процесі моральність правника виявляється у здатності приймати рішення не лише з точки зору правових приписів, а й з урахуванням морального виміру ситуації.

Етичність, своєю чергою, є певною конкретизацією моральності в системі поведінкових норм і оцінок, що регулюють відносини між людьми відповідно до ustalених у певному соціумі уявлень про належне. Якщо моральність є глибинною характеристикою особистості, то етичність – це поведінкова форма її прояву. У правничій діяльності етичність означає дотримання норм добросовісної поведінки не тільки в правовій площині, а й у міжособистісних і професійних стосунках.

В сучасній кримінально-процесуальній науці наголошується, що «...питання правового забезпечення та реалізації етичних норм у кримінальному процесі України стали об'єктом дослідження цілої плеяди як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Огляд наукових джерел дозволяє констатувати, що основну увагу було зосереджено на: 1) категоріях “етика”, “мораль” і “моральність”, їх співвідношенні та значенні у праві в цілому, та кримінальному процесі зокрема; 2) етичних аспектах кримінальних процесуальних принципів; 3) професійній етиці суб'єктів кримінального провадження; 4) реалізації етичних стандартів у кримінальних процесуальних процедурах» [1, с. 9].

На фоні зазначених положень професійна етика юриста виступає як система нормативно закріплених і морально обґрунтованих вимог до поведінки представника юридичної професії в межах професійної діяльності. Вона включає як загальні моральні імперативи (гідність, чесність, неупередженість), так і спеціальні етичні стандарти, встановлені правозначущими приписами (наприклад, Кодекс професійної етики адвоката України).

Варто погодитися з думкою багатьох провідних науковців, які займаються дослідженням професійної етики, – вони підкреслюють необхідність подальшого вдосконалення службових етикетів і професійних етичних кодексів [4, с. 3].

У сфері кримінального процесу професійна етика має особливе значення, оскільки діяльність юристів безпосередньо впливає на життя, свободу, репутацію людини. Наприклад, навіть процесуально допустима дія (застосування негласного стеження, обшук житла, допит неповнолітнього) повинна здій-

снюватися не лише згідно з законом, а й з урахуванням етичних критеріїв необхідності, пропорційності та поваги до особистості.

Проте в кримінальному процесі мораль і право не протистоять одне одному, а тісно взаємодіють. Наприклад, принцип презумпції невинуватості має не лише правове визначення, а й глибоко моральне підґрунтя, яке отримує вираз у концепті щодо заборони осуду без доказу. Іноді суддя чи прокурор можуть діяти в рамках закону, але при цьому порушувати моральні імперативи, наприклад, упереджене ставлення до підозрюваного, емоційний тиск у залі суду. Або адвокат, керуючись етичними міркуваннями, може відмовитися від захисту, якщо відчуває конфлікт інтересів, хоча формально це не є його обов'язком.

Слід погодитися з А. О. Шульгою, що «...моральність є невід'ємною частиною будь якого кримінального провадження. Вивчення моральних засад кримінального процесу обумовлено завданнями науки кримінального процесуального права, слідчої та судової практики щодо реформування кримінального процесуального законодавства, правозастосовної діяльності у кримінальному процесі із характерною для України орієнтацією на моральнісні цінності людини, а також міжнародні стандарти здійснення кримінального процесу» [13, с. 7].

Таким чином, морально-етичні засади кримінального процесу виступають не як певний додаток до правових норм, а їх ціннісною основою. Вони забезпечують довіру до кримінального правосуддя, легальність процесуальних рішень і баланс між формальною справедливістю та гуманізмом.

Як зазначають Т. Г. Єрусланова та О. О. Подобний, «загальні моральні вимоги, як справедливість, повага та охорона честі і гідності особистості, недоторканість життя, здоров'я і майна громадян, невтручання в їх особисте життя та ін., як то кажуть загальнолюдські цінності, складають зміст загальної етики, що належить до всіх сфер людської діяльності» [5, с. 95].

У кримінальному процесі морально-етичні засади не звужуються до абстрактних міркувань про добро і зло, а набувають конкрети-

зованої форми у вигляді професійних принципів поведінки, які визначають характер і межі допустимої діяльності правників. Ці принципи поєднують правову, моральну і професійну складові та є основою для здійснення справедливого, гуманного й ефективного кримінального провадження.

Аналізуючи специфіку зазначеної діяльності, вбачається доцільним виокремити певні принципи її здійснення. Так, принцип справедливості є базовою морально-правовою цінністю, на якій має ґрунтуватися кримінальний процес. Вона вимагає рівного ставлення до всіх учасників провадження, об'єктивної оцінки доказів і дотримання балансу між інтересами держави, суспільства й особи.

У цьому контексті справедливість не тотожна суворому формалізму, бо іноді застосування норм потребує етичного тлумачення: наприклад, при визначенні доцільності продовження запобіжного заходу, коли є медичні або сімейні обставини.

А. О. Кучинська справедливо стверджує, що «кримінальне судочинство являє собою єдиний засіб для задоволення природного права на справедливість» [9, с. 29].

Своєю чергою, принцип добросовісності передбачає особливу внутрішню установку юриста діяти чесно, відкрито і відповідально. Вона проявляється в неупередженому здійсненні службових повноважень, утриманні від зловживання процесуальними правами (зокрема з боку обвинувачення чи захисту) та в повазі до принципу правової визначеності. Наприклад, у кримінальному процесі добросовісність вимагає від слідчого не використовувати доказ, здобутий з порушенням нормативно визначеного порядку, навіть якщо він може бути важливим у справі.

Принцип поваги до гідності особи передбачає, що кожен учасник кримінального провадження, включаючи підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого і свідка, має право на повагу до своєї гідності. Це означає в тому числі й заборону приниження чи зневажливого ставлення, дотримання стандартів гуманного поведіння під час слідчих дій і, щонайменше, врахування вимірів ставлення особи до того, яким чином здійснюється провадження.

Цей принцип прямо закріплено в Конституції України (ст. 28), він є ключовим для моральної легітимності кримінального правосуддя [7].

Окрему увагу слід приділити принципу незалежності та неупередженості. Справа в тому, що юристи, особливо судді й прокурори, повинні уникати будь-якого впливу, будь-то політичного, корпоративного, особистого. Неупередженість підкреслює не лише відсутність суб'єктивної упередженості, але й зовнішній конструкт незалежності правника, так званий *perception of impartiality*. Безпристрасність проявляється в реальній поведінці юриста. Етично неприйнятною є ситуація, коли прокурор тисне на суд чи навпаки, або коли адвокат діє в конфлікті інтересів, маючи позапроцесуальні зв'язки, або суддя демонструє упередженість у поведінці, хоча формально дотримується процедури.

Не викликає сумніву, що зазначені принципи повинні не просто декларуватися, а реалізовуватись у професійній юридичній діяльності. Вони не лише підкреслюють високий рівень правової культури, але й (що найважливіше) утверджують віру в право. Їх дотримання сприяє зміцненню довіри до системи кримінального правосуддя та мінімізує ризики зловживання владними або професійними повноваженнями.

З цього приводу Є. М. Мануйлов зазначає: «...це перш за все охорона прав і інтересів громадян, на основі законодавства боротьба з правопорушеннями, розв'язання різноманітних юридичних проблем, а це пов'язано з правовою культурою юриста, яка повинна поєднувати в собі високий професіоналізм з духовним багатством фахівця права» [10].

У реаліях сучасного кримінального процесу юристи стикаються з низкою етичних дилем, що виникають не лише внаслідок складності правозастосування, але й через вплив зовнішніх чинників: тиску з боку держави чи суспільства, недостатньої правової культури, використання технологій, змін в етичних орієнтирах. Ці виклики створюють загрозу девальвації моральних стандартів і потребують усвідомленого й професійного реагування.

О. М. Бандурка підкреслює: «...застосування таких заходів дає змогу на ранніх

етапах кримінального процесу, без відома осіб, які перевіряються, здійснювати спостереження, контролювати їхню поведінку, збирати та документувати інформацію, яка має суттєве значення для запобігання правопорушенням або встановлення обставин вчиненого злочину» [2, с. 149].

Одним із найпоширеніших етичних ризиків є конфлікт інтересів, коли приватні або службові зв'язки можуть вплинути на об'єктивність юриста. У кримінальному провадженні це може проявлятися, приміром, у виконанні прокурором функцій, в яких він має позапроцесуальну зацікавленість (наприклад, кар'єрну чи політичну). Рішення про самовідвід у таких випадках є не лише процесуальним обов'язком, а моральним підтвердженням доброчесності правника.

Слід погодитися з В. М. Парасюком, що «глибокий моральний зміст принципів кримінального процесу посилює їх авторитет. Процесуальні гарантії підкріплюються гарантіями морального характеру» [11, с. 21].

З іншого боку, професійний досвід розкриває широкі можливості для не заборонених законом, але морально сумнівних дій: наприклад, затягування процесу представниками захисту або обвинувачення з метою маніпулятивного тиску; використання доказів, отриманих у сумнівний спосіб, але формально допустимих; укладення угод про визнання винуватості під примусом або без належної поінформованості обвинуваченого тощо. Саме тут межа між правом і зловживанням часто залежить від морально-етичної оцінки ситуації. Правник, керуючись виключно «буквою закону», ризикує втратити своє «етичне обличчя».

Зазначене не виключає можливість застосування практики психологічного, інформаційного або адміністративного тиску на підозрюваних або свідків. І ось така можливість має бути виключена. Моральний обов'язок юриста – не лише утриматися від тиску, але й активно протидіяти йому шляхом власної правовідповідної етичної позиції.

Але ми живемо в час інформаційних трансформацій. Цифровізація кримінального процесу породжує нові етичні ризики – від аналітики доказів, яка здійснюється ШІ та може

призвести до прихованого упередження, до використання відеоспостереження, прослуховування, біометричних даних у рамках правового регулювання, але без достатньої етичної обґрунтованості. І тут етична дилема полягає в балансуванні між ефективністю розслідування та повагою до прав людини. Технічна можливість не повинна підміняти моральну межу допустимого.

Окремі науковці слушно зазначають, що «важливим аспектом є використання технологій захисту даних, зокрема цифрових підписів та криптографічних механізмів, які можуть підтверджувати автентичність електронних доказів» [3, с. 22–23].

Слід враховувати, що зниження довіри до судів, прокуратури чи адвокатури сприяє «етичній деградації», динамічному зменшенню авторитету зазначених інституцій, моральній ерозії професії та безпідставній формалізації дій, що вкупі зумовлює подальше зниження довіри до правосуддя. Це свідчить про те, що етика в кримінальному процесі виступає не як певний «зовнішній обмежувач», а як внутрішній каркас професійної самосвідомості. Саме здатність приймати морально відповідальні рішення відрізняє фахового правника від «техніка права».

По суті, морально-етична поведінка юриста не є виключно результатом його внутрішніх переконань, вона має бути й інституційно забезпеченою через належну регламентацію, контроль і відповідальність. У кримінальному процесі таке регулювання має особливо важливе значення, оскільки помилки, зловживання або аморальна поведінка його учасників можуть спричинити незворотні наслідки: засудження невинного, порушення прав жертви, втрату суспільної довіри до правосуддя.

В Україні діють спеціалізовані етичні кодекси, які регулюють поведінку учасників кримінального процесу, зокрема Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів (Наказ Генерального прокурора № 161 від 28.08.2020) [6]. Він містить вимоги до прозорості, об'єктивності та рівного ставлення до сторін, забороняє тиск і зловживання процесуальними повноваженнями, зобов'язує уникати публічних висловлювань, які можуть

поставити під сумнів неупередженість розслідування.

Наведені аргументи підкреслюють, що етична поведінка не обмежується лише рамками формальної законності, вона поширюється на ставлення до людини, прозорість мотивації та здатність правника діяти в межах належного, навіть якщо закон це прямо не регламентує.

Слід погодитися з В. Корж, що «...справедливість – це не абстрактно-філософське, а чітке конструктивно-технологічне поняття в системі державного управління. Справедливість – це найвищий закон життя чесних людей, котрі насправді вважають, що любити ближнього треба не лише на словах, а й підтверджувати справами і вчинками» [8, с. 17].

Своєю чергою, наявність етичного кодексу без дієвого механізму відповідальності є формальністю, тому важливим є реальне притягнення до відповідальності за порушення етичних стандартів. Чинне законодавство України передбачає такі форми відповідальності: догана, попередження, тимчасове або постійне позбавлення права на професію (адвокатська діяльність, суддівська посада тощо), публічний осуд (наприклад, рішення Етичної ради при ВРП).

Однак навіть дисциплінарні заходи не є достатніми, якщо відсутня внутрішня установка на добросовісність, а професійна етика не є складовою професійної ідентичності юриста.

Водночас Україна як держава, що прагне інтеграції в європейський правовий простір, орієнтується також на міжнародні документи, серед яких: Бангалорські принципи поведінки суддів (2002), які визначають незалежність, неупередженість, чесність, рівність, компетентність і сумлінність як глобальні моральні вимоги до суддів; Основні принципи ролі адвокатів (ООН, 1990), в яких підкреслюються незалежність, професіоналізм, свобода від переслідування за виконання професійного обов'язку; Європейський етичний кодекс поведінки прокурорів (Страсбург, 2005), де визначено, що прокурори мають засновувати свою діяльність на неупередженості, чесності, обов'язку діяти в інтересах правосуддя, навіть якщо це суперечить інтересам держав-

ного обвинувачення. Ці документи є етичними дороговказами, якими повинні керуватися не лише правозастосовні органи, а й юридична освіта і правнича спільнота загалом.

Особливу увагу слід приділяти ретельному дотриманню міжнародних стандартів, зокрема положень, закріплених у Конвенції проти катувань та інших видів жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання [12].

Підсумовуючи, слід зазначити, що морально-етичні засади є невід'ємною складовою змісту кримінального процесу та професійної діяльності його учасників. Їхня роль не обмежується декларативною функцією, бо вони слугують ціннісним критерієм оцінки правозастосовної практики, формують суспільну довіру до правосуддя та забезпечують баланс між ефективністю провадження і повагою до гідності особи.

Моральність, етичність і професійна етика – це взаємопов'язані категорії, що визначають не лише внутрішні переконання юриста, а й його публічну поведінку в рамках кримінального провадження. Професійна етика є конкретизацією моральності в межах юрисдикційних ролей: судді, прокурора, адвоката, слідчого. Моральні й правові норми в кримінальному процесі не протистоять одне одному, а взаємодіють, створюючи цілісне нормативно-ціннісне середовище. Правові механізми без моральної рефлексії можуть призводити до формалізму, а мораль без

правових рамок, на наше переконання, – до суб'єктивізму.

Не викликає сумніву, що ключовими морально-етичними принципами кримінального процесу є: справедливість, добросовісність, повага до гідності особи, незалежність і неупередженість. Їх дотримання є не лише професійним обов'язком, а й моральною умовою належного рівня кримінального правосуддя.

Сучасний кримінальний процес стикається з численними етичними викликами, їх подолання потребує не тільки правового регулювання, а й високого рівня етичної культури правників. Регламентація етичної поведінки здійснюється через національні й міжнародні норми професійної етики, діяльність самоврядних і дисциплінарних органів. Однак ефективність цього механізму залежить від внутрішньої моральної зрілості правників, системної етичної освіти та публічної підтримки цінностей добросовісного правосуддя.

Вважаємо, що морально-етичні засади кримінального процесу повинні розглядатися не як периферійне доповнення до законодавства, а як його ціннісна основа. Принаймні цього блоку відносин. Сучасна юридична діяльність, особливо в кримінально-процесуальній сфері, потребує поєднання правового професіоналізму з етичною відповідальністю, що гарантуватиме не лише законність, а й справедливість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аббасова Д. Л. Етичні норми у кримінальному процесі України : монографія / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Київ : Юрінком Інтер, 2024. 328 с.
2. Бандурка О. М. Професійна етика працівників органів внутрішніх справ : підручник / МВС України, УВС. Харків : НУВС, 2001. 220 с.
3. Використання електронних носіїв інформації з медіа-контентом у якості джерел доказів : методичні рекомендації / авт. кол.: А. В. Захарко, А. Г. Гаркуша, В. В. Рогальська, І. В. Краснобрижий, О. В. Брягін ; Дніпр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2019. 73 с.
4. Гуртієва Л. М. Етичні основи діяльності слідчого : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Одес. нац. юрид. академія. Одеса, 2008. 20 с.
5. Єрусланова Т. Г., Подобний О. О. Окремі питання стану наукової розробленості проблеми морально-етичних засад кримінально-процесуальної діяльності учасників досудового розслідування зі сторони обвинувачення. *Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених* : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених (м. Одеса, 18 листоп. 2022 р.). Одеса, 2022. С. 94–98. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-266-4/24>
6. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. *Генеральна прокуратура України*. Кодекс від 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> (дата звернення: 10.07.2025).

7. Конституція України. *Верховна Рада України*. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.07.2025).
8. Корж В. Справедливість – поняття організаційне. *Віче*. 2007. № 9/10. С. 15–19.
9. Кучинська О. А. Принцип справедливості як етико-правова основа кримінального судочинства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 199 с.
10. Мануйлов Є. М. Правова культура юриста як основа його професіоналізму. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../sgiiirbis_64.exe?... (дата звернення: 10.07.2025).
11. Парасюк В. М. Професійна етика слідчого органів внутрішніх справ : навч. посібник. Львів : Афіша, 2004. 68 с.
12. Про ратифікацію факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання : Закон України від 21 липня 2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 39. Ст. 327.
13. Шульга А. О. Моральність в кримінальному процесі : [навч. посібник] / ДЮОІ МВС України. Кривий Ріг, 2018. 185 с.